

General Abdul Haris Nasution

OSNOVI GERILSKOG RATOVANJA

u indonežanskom odbrambenom sistemu u prošlosti i budućnosti

U ovoj knjizi¹⁾ general Nasution je podelio svoja razmatranja o gerilskom ratovanju na dva dela: »Osnovi gerilskog ratovanja« i »Gerila i naš budući rat«. Pored obrade samog razvoja gerilskog pokreta u Indoneziji, u knjizi su obrađena i osnovna načela važna za vođenje gerilskog rata, zatim uloga i zadaci gerilskih jedinica u opštem sistemu odbrane zemlje, kao i neka pitanja izgradnje indonežanskih oružanih snaga, odnosno uloga pojedinih vidova oružanih snaga s obzirom na specifičnosti same zemlje.

I pored toga što su u knjizi obuhvaćena gotovo sva bitnija pitanja vezana za gerilski rat, treba napomenuti da sva ona nisu i detaljno obrađena, što konačno nije ni bio cilj knjige, već ona, kako to i sam autor ističe, u stvari predstavlja samo uvod u njegovu sledeću knjigu »Indonežanski rat za nezavisnost«, odnosno samo materijal za buduće studije.

Autor u početku svoje knjige ističe da rat u ovom stoleću sve više postaje to-

talni narodni rat, pri čemu se koriste svi raspoloživi izvori. Savremeni rat se vodi istovremeno na vojnom, političkom, psihološkom i socijalno-ekonomskom polju. Zbog toga rukovodioci u ratu nisu samo vojni komandanti, već i rukovodioci celokupnog narodnog kretanja. Ratni napor ne leži samo na oružanim snagama, već predstavlja napor celokupnog naroda i obuhvata sve strane njegovog života.

Za vreme indonežanske revolucije Holandanci su izvršili totalni napad, ali je i indonežanski narod odgovorio svojim totalnim učešćem u borbi. Ne negirajući izvesne nedostatke u vođenju rata, autor navodi da su Holandanci, i pored maksimalne mobilizacije svojih oružanih snaga (što ranije nikada nisu činili), uspeali da osvoje pojedine sektore tek uz pomoć Velike Britanije i Australije. No, i pored toga, oni su u početku bili u mogućnosti da kontrolišu samo rejone razmeštaja svojih snaga, dok su pripadnici indonežanske revolucije defakto kontrolisali gotovo celu Indoneziju. U isto vreme sva sredstva proizvodnje bila su pod kontrolom indonežanskih revolucionara.

U vezi s tim, autor izvlači zaključak da danas u ratu ne samo armija, već čitav narod vodi borbu. Narod odlučuje o obavi rata i zaključenju mira i stvara svoje oružane snage. Zbog toga armija nije sada više odvojena jedinka već narodna armija.

General Nasution ističe da su nacije nadahnute demokratskim duhom često prisiljene da vode rat; iako nikada ne otpočinju rat, one često dolaze u situaciju da budu napadnute. S obzirom da agresor, u određeno vreme i na određenom mestu, ulazi u borbu sa jačim snagama, on u početku još i može imati uspeha i brzo napredovati. Napadnuta zemlja vodi

¹⁾ »Fundaments of a guerilla Warfare — related to the Indonesian defense system in the past and the future«. Autor knjige je general Nasution, ministar nacionalne bezbednosti Indonezije i načelnik Generalštaba indonežanske armije.

Treba imati u vidu da je ovu knjigu general Nasution napisao još 1953. godine, kada mu, verovatno, još nisu bila poznata bogata iskustva gerilskog načina ratovanja u drugim zemljama. Kasnije, međutim, u svojim predavanjima i na konferencijama, on je — pozivajući se naročito na iskustva partizanskog načina ratovanja u Jugoslaviji i kasnije u Indoneziji — u priličnoj meri dopunio svoja gledanja po ovim pitanjima. — Prim. prik. J. Man.

borbu u nameri da agresorove snage što duže zadrži kako bi dobila u vremenu i prostoru za mobilisanje i organizovanje dovoljno jakih snaga radi prelaska u protivnapad.

Govoreći o borbama Indonežana protiv Holandije u periodu 1947—1949, autor ističe da su oni, s obzirom na nemogućnost da stvore regularnu armiju sličnu holandskoj, bili prisiljeni da se oslone isključivo na gerilski način ratovanja. On je lično mišljenja²⁾ da samo ovaj način ratovanja ne može doneti konačnu pobedu; gerilski rat može samo slabiti neprijatelja iscrpljivanjem njegovih izvora, dok se konačna pobjeda može postići jedino regularnom armijom u konvencionalnom ratu, s obzirom da samo ona može razviti ofanzivna dejstva koja će savladati neprijatelja. Principi rata jasno postavljaju, ističe autor, da se neprijatelj samo ofanzivnim sredstvima može poraziti, odnosno da on može biti uništen samo napadom. Defanzivna dejstva su privremenog karaktera i služe kao priprema, očekivanje odgovarajućeg momenta za prelaz u ofanzivu.

Na teritoriji okupiranoj od strane neprijatelja, na kojoj su prestala dejstva regularne armije, kao jedino rešenje ostaje stvaranje slabih rejonu između neprijateljevih položaja. U ovim rejonima gerilski način ratovanja može biti najbolje primenjen ostavljanjem delova regularne armije ili partizana.

Gerilski način ratovanja, koji ispoljava dovoljnu aktivnost u pozadini neprijatelja, iza linije dodira, može angažovati neprijateljske snage koje su deset, pa i trideset puta brojnije. Na taj način neprijatelj se iznurava i prisiljen je da smanji brojno stanje svojih jedinica na frontu gde borbu vode regularne jedinice. Armija na frontu može u pravo vreme preći u ofanzivu radi uništenja neprijateljske armije — što izlazi kao rezultat gerilskih aktivnosti koje su izvodile armijske jedinice i partizani u pozadini neprijatelja.

U pogledu načina dejstva, pored ostalog, autor navodi da borci gerilskih jedinica moraju sprečiti da budu izloženi gonjenju, okruženju i teškim uslovima od strane neprijatelja. Oni moraju izbegavati frontalnu borbu i bilo koju drugu vrstu borbe u kojoj neprijatelj može ispoljiti svoje prednosti s obzirom na veliku brojnu nadmoć.

U pogledu moralnih kvaliteta i svesti, borci gerilskih jedinica se znatno razlikuju od vojnika koji vode normalan — konvencionalan rat. Oni nisu samo pioniri borbe, već iznad svega pioniri ideologije. Jedino jaka ideologija, jak unutrašnji duh, može po mišljenju autora dovesti do razbuktavanja gerilskog rata. Jedino svesnost i potpuna odanost ideologiji gerilskog pokreta može vezati borca za njegovu dužnost. Zbog toga se i vlade koje nemaju podršku naroda ili koje nisu povezane sa njegovom ideologijom ne mogu nadati da će, ukoliko njihove zemlje budu napadnute, ostvariti saradnju naroda u vođenju gerilskog rata. Pripadnik gerile ne može biti upotrebljen samo kao sredstvo za nošenje oružja; on mora biti aktivan i na ideološkom i na političkom polju. Za takvog borca nije dovoljno da bude upoznat samo sa političkim stvarima, već mora biti njihov nosilac i agitator.

Strategija gerile ne daje akcenat samo na borbena dejstva, već razmatra i važnost političko-psiholoških i socijalno-ekonomskih faktora. Oružana dejstva nisu usmerena isključivo na vojne ciljeve, već često imaju političke, psihološke i socijalno-ekonomske. U stvari, gerilski rat znači totalni narodni rat koji ima daleko sveobuhvatnije značenje nego totalni rat u običnom smislu reči.

Efikasnost dejstava je posebno važna u gerilskom ratu. Zbog toga, iako gerilcima nisu potrebna mnoga pisana pravila i propisi koji se traže u regularnoj armiji, ne znači da pravila i norme, koji čine osnov vojne discipline, nisu neophodni uopšte. Borci gerilskih jedinica moraju biti disciplinovani, organizovani, moraju vršiti obuku, proučavati vojnu taktiku, planirati i vršiti proračune. Gerilski rat se ne može smatrati ratom u kome se svako može tući po svojoj želji, ili gde svako može organizovati svoje trupe, planirati svoju sopstvenu strategiju, odnosno dejstvovati nezavisno od ostalih. Autor vrlo oštro ukazuje na konkretne negativne primere, kao i posledice toga, koji su se dogodili u toku indonežanskog rata za nezavisnost. Shvatanja pojedinaca da gerilskom pokretu nije potrebna čvrsta disciplina, izrazito dobra organizacija, i rukovođenje, stalna obuka, planiranje itd. general Nasution naziva »gilomanijom« i smatra je najvećim i najopasnijim protivnikom gerilskog pokreta.

²⁾ Videti napomenu pod 1).

Bazu gerilskog pokreta, u pogledu obezbeđenja, predstavlja narod. On podržava, brine se i skriva gerilce i pomaže im u pogledu obaveštajne delatnosti. Gerilski pokret može izvršavati svoje dužnosti jedino zato što narod predstavlja njegovo neiscrпно skladište i njegove radionice. Uz pomoć naroda gerilci mogu dobiti informacije važne za prekidanje komunikacija, u pogledu pokreta trupa i neprijateljskih snaga itd. Pored toga, i sam narod može učestvovati u izvođenju sabotaža, koje se mogu primenjivati u velikoj meri, tako da neprijatelj oseća strah na svakom mestu. Svakako, narod treba da bude pripremljen za pružanje pomoći i uz primenu i najoštrijih represalija od strane neprijatelja. U vezi sa podrškom naroda autor ponovo podvlači potrebu za postojanjem jake ideologije kako bi se narod angažovao u gerilskom ratu. Gerilci pokazuju najbolje uspehe u borbi tamo gde imaju podršku naroda, znači na svojoj sopstvenoj teritoriji, tj. u zaštiti svoje domovine. Autor dalje navodi konkretne primere pomoći koju narod može da pruži. Zbog svega toga se kao veoma važno pitanje postavlja postojanje pravilnih odnosa između gerile i naroda.

Neprijateljeva skladišta predstavljaju važne izvore za snabdevanje gerile oružjem. Mnogi smatraju, ističe autor, da je gerilski rat nemoguć bez pomoći sa strane. Prihvatajući i tu mogućnost da gerilske snage dobijaju pomoć i sa strane, autor smatra da gerila mora nastojati da povećava svoje naoružanje uz istovremenu težnju da ga kod neprijatelja smanjuje. Da bi se to postiglo, naoružanje i municija za potrebe gerilskih jedinica moraju dolaziti iz neprijateljevih izvora. To ipak ne znači da ostalim pripremanjima i izvorima u pogledu obezbeđenja naoružanja i municije ne treba pokloniti punu pažnju. S obzirom na važnost i teškoće koje se u vezi sa ovim problemom pojavljuju u gerilskom ratu, narodi kojima pretila opasnost da eventualno budu okupirani, moraju još pre početka rata, za što je moguće duži period, obezbediti odgovarajuća skladišta na čitavoj teritoriji.

U zaključku u pogledu strategije i taktike gerilskog rata autor iznosi da je, striktno govoreći, gerilski rat u strategijskom pogledu defanzivan i da se njime neprijatelj ne može pobediti³⁾. Samo po-

moću regularne armije koja može dovesti rat do konačne odluke, i kroz strategijsku ofanzivu, snage agresora mogu biti potučene. Iznuđavanjem i iscrpljivanjem neprijatelja, bilo gde da se nalazi, gerilske snage pomažu regularnoj armiji u ostvarenju ove odluke. Ukoliko ne postoji regularna armija, gerilske snage svojim dejstvima dovode neprijatelja u besperspektivnu situaciju, te, iako ga ne mogu potući, prisiljavaju ga na kompromise. Autor ne poriče i tu mogućnost da gerilske snage, najprikladnijim dejstvima, otmu neprijatelju dovoljno opreme i pristupe postepenom izgrađivanju regularne armije. Strategija gerile se dalje sastoji u prisiljavanju neprijatelja da svoje snage raspoređuje u svim pravcima, da ih veže za baze i sl. i da tako rasturene one postanu pogodni ciljevi za dejstvo. Pored ostalih, najvažniji ciljevi dejstva gerile su konvoji, železnički transporti i sl. koji su neprijatelju potrebni iza linije fronta, odnosno koji služe snagama za vođenje borbe. U političkom i psihološkom smislu gerilski rat primenjuje i kažnjavanje saradnika neprijatelja — okupatora, sabotažu u neprijateljskoj administraciji i dr. Gerilske snage moraju, na osnovu dobijenih informacija, birati najpogodnije ciljeve kako bi neprijatelju nanosile najveće gubitke. Zbog toga u dejstvima gerilskih snaga moraju biti zastupljeni iznenađenje, tajnost, pokretljivost i elastičnost. Na taj način, svojom iznenadnom pojavom i iščezavanjem gerilske snage slabe neprijatelja i kod njega stvaraju konfuziju. Gerilski rat je efikasan jedino ukoliko gerilske jedinice mogu da unište ciljeve koje napadaju i otmu opremu od neprijatelja.

Kao neke od osnovnih uslova za gerilski rat, autor navodi podršku naroda, geografsko prostranstvo i dugotrajan rat. U pogledu terena on ističe da su veća ostrva Indonezije pogodna za vođenje gerilskog rata. Zatim, da za vođenje gerilskog rata nisu pogodna samo ostrva na kojima se nalaze planine i neprohodni tereni, već i manja, gusto naseljena ostrva. Pri tome, kao primer, navodi Javu, koja je jedno od manjih i najgušće naseljenih ostrva, sa najviše puteva, na kome su postojale velike mogućnosti za vođenje gerilskog rata i sa jedinicama jačine bataljona. Gradovi i glavni putevi su bili u rukama neprijatelja, dok su sela i ostale puteve držale snage gerile. One su čak bile sposobne da drže pod blokadom i okupirane gradove.

³⁾ Videti napomenu pod 1).

Gerilski rat će u budućnosti, po mišljenju autora, imati važnije mesto prilikom proučavanja rata uopšte i stoga ga treba češće razmatrati. Pripreme i obuka za gerilski rat su potrebni pored normalne vojne obuke. Jedna armija mora biti dobro obučena za eventualno angažovanje i u gerilskom ratu.

Drugi uslov koji mora biti što potpunije ispunjen jeste odgovarajuća priprema u mirno vreme. Posebnu pažnju treba pokloniti obuci u sprovođenju propagande, sabotaže, obavljanju obaveštajne službe itd. Materijal i oprema, kao što su naoružanje, municija, eksploziv, sredstva veze moraju biti pripremljeni i razmešteni u svim rejonima u kojima će gerila imati svoje baze. Posebne pripreme treba da budu sprovedene u pogledu subverzivne aktivnosti po gradovima, obaveštajnog rada, sabotaže i propagande. U ovom smislu treba da bude pripremljen i narod. Jedinice regularne armije moraju biti pripremljene za prelazak na formiranje gerilskih jedinica kada i ako budu odvojene od glavnih snaga, kao i da se, sjedinjavanjem ovih gerilskih jedinica, ponovo organizuju u regularnu armiju za vođenje konvencionalnog rata.

Autor posebno ističe da totalan narodni rat zahteva jedinstveno rukovodstvo, i to ne samo na nacionalnom planu već na svim stepenima. Rat se mora završiti porazom neprijateljskih vojnih snaga, ali da bi se to postiglo neophodno je po njegovom mišljenju da neprijatelj bude napadnut na političkom, psihološkom, ekonomskom i socijalnom polju. U totalnom ratu se moraju braniti sve strane ljudskog života. Ovo se može ostvariti jedino kada su aktivirane sve potencijalne snage naroda. U stvari, postoji samo jedna strategija u ratu u kojoj vojna, politička, psihološka i socijalno-ekonomska strategija predstavljaju samo delove. Prema tome i rukovodilac u ratu koji se ograničava samo na vojna pitanja nije dobar rukovodilac pošto zanemaruje politički, propagandni i ekonomski momenat koji predstavljaju osnovu za pobedu u savremenom ratu.

U okupiranim rejonima, odnosno kada je neprijatelj okupirao čitavu teritoriju pošto je slomio organizovani otpor, rukovodstvo gerile mora biti decentralizovano. Tada se gerilski rat vodi na regionalnoj osnovi, a nacionalno rukovodstvo samo usmerava i koordinira rad. Vojni, politički, psihološki, ekonomski i socijalni rat se, po mišljenju autora, vode na re-

gionalnoj osnovi. Potpuna decentralizacija je osnovni oblik gerilskog rata.

U drugom delu knjige autor razmatra pitanje eventualnog budućeg rata. Iako još na početku ovog poglavlja izražava nadu da do trećeg svetskog rata nikada neće doći, ipak on smatra da se, zbog situacije koja vlada u svetu, Indonezija mora pripremati za odbranu, ukoliko bude uvučena u rat mimo svoje volje, pogotovu što indonežanski arhipelag predstavlja vrlo važan strateški faktor.

Po svom prostranstvu Indonezija je ravna Evropi i zbog toga je jasno da je vrlo teško u isto vreme obezbediti njenu odbranu na svakom mestu. U vezi s tim proizilazi zaključak da su Indoneziji u prvom redu potrebne snage (posebno vazduhoplovstvo) za osmatranje na što većoj udaljenosti, kako bi se agresor koji se kreće u pravcu arhipelaga mogao na vreme otkriti. Pored ostalog, predviđa se da se pomoću mornarice i vazduhoplovstva neprijatelj uništi pre nego što se iskrca. A ukoliko se već iskrca, on treba da naiđe na jednostavan, lokalni otpor. S obzirom da se na celom arhipelagu ne mogu preduzeti odbrambene pripreme u dovoljnoj meri, potrebna je vrlo pokretna borbena armija za nanošenje udara neprijatelju bilo gde da se pojavi. To je, u stvari, savremena združena armija koja uz lokalnu podršku može uništiti neprijatelja.

S obzirom na materijalna sredstva i vreme koji su potrebni za izgradnju savremenih oružanih snaga (povezano sa geografskim položajem arhipelaga), autor smatra da će u narednom periodu gerilski rat biti glavno sredstvo u programu indonežanske odbrane. Čak i izgradnjom regularne armije, s obzirom na mogućnosti odbrane arhipelaga, on ističe da će gerilski rat za Indoneziju uvek ostati najvažniji oblik rata, za koji postoje svi povoljni uslovi.

U pogledu izgradnje regularne armije autor ističe da ova mora biti savremeno organizovana, dobro obučena i visokog morala. Uporedo sa razvojem kopnenih snaga potrebno je razvijati i savremene pomorske i vazduhoplovne snage. Da bi se postigla konačna pobjeda nad eventualnim neprijateljem potrebno je, po mišljenju autora, da postoje tri »stepena« odbrane: otpor armije, otpor partizana (narodna-gerilska armija) i odbrana celog naroda. Iako u izgradnji sopstvene armije ne treba odbacivati iskustva drugih ze-

malja, ipak on smatra da se mora voditi računa o specifičnostima zemlje. Armija koju indonežanske oružane snage izgrađuju je, u stvari, »pešadijska« armija koja se organizuje u borbene grupe za svaku teritoriju. Ona se sastoji od bataljona, pukova ili divizija, koji mogu poslužiti kao brzopokretne borbene jedinice. Pored ovih jedinica prve linije, mora biti organizovan i veliki broj teritorijalnih bataljona. Uopšte uzev, regularna armija se organizuje na regionalnoj osnovi, u skladu sa nacionalnim i geografskim faktorima. U organizaciji i obuci narodnih gerilskih snaga regionalni faktor ima još važniju ulogu. Za gerilsku armiju ovo je od posebne važnosti (s obzirom na uslove Indonezije), jer svaki rejon ima svoje specifičnosti koje zahtevaju i specijalnu vrstu odbrane. U vezi sa navedenim, autor napominje da će u budućem ratu decentralizacija biti zastupljena u punoj meri; svaki administrativni rejon mora biti osposobljen da funkcioniše prema konkretnim prilikama.

Totalni karakter narodnog rata zahteva da narod bude sistematski aktiviran i da neko rukovodi njime od samog početka. Da bi se to moglo postići, pored ostalog, čitav narod mora biti obučan. Po

mišljenju autora svako selo, svaka ustanova, fabrika i škola predstavljaju nepophodan deo organizacije civilne odbrane. Službenici lokalne administracije, kao i oni sa sela, treba da budu na raspolaganju i za druge dužnosti, tj. za odbranu zemlje. Međutim, da bi za ovo bili sposobni treba da imaju i odgovarajuću obuku.

S obzirom na situaciju u mladim zemljama jugoistočne Azije i mogućnost pojave i dejstva neprijateljske gerile, a ovo se odnosi i na Indoneziju, autor u svojoj knjizi posebno obrađuje i probleme vođenja protivgerilskog rata. Ovaj rat predstavlja, po njegovom mišljenju, isto tako totalan oblik rata; njegovi politički, psihološki i socijalno-ekonomski aspekti moraju biti pravilno razmotreni, a odluke o njemu moraju biti tražene u skladu sa sistematskim, dugoročnim planiranjem.

Na kraju treba istaći da autor, general Nasution, u razmatranjima i analizi gerilskog rata, pored ukazivanja na njegove karakteristike u drugim zemljama, ima uvek u vidu korišćenje iskustava svoje zemlje i specifičnosti koje u njoj postoje.

J. Man.

Potpukovnik **Emil Edmond:**

PRVI PRINCIP RATA¹⁾

Pre prelaska na prikaz ovog članka potrebno je podsetiti čitaoca na članak »Principi rata u atomskoj eri« koji je objavljen u istom američkom časopisu juna 1959. (*Vojno delo* br. 9/59). U tom ranijem članku razmatra se, između ostalog, određivanje cilja dejstva u atomskim uslovima i ukazuje na potrebu opreznosti pri određivanju zemljišnih objekata za ciljeve dejstva jedinica.

Autor tog prvog članka se više ograničavao na veće jedinice, izvlačeći na kraju zaključak da u budućnosti »divizije i veće jedinice mogu češće očekivati zadatke uništenja neprijateljskih snaga, naterivanja neprijatelja na prepreku radi

kasnijeg uništenja atomskim oružjem, zauzimanja široko rasturenih rejonu za dalje dejstvo, kao i druge zadatke kod kojih postavljanje zemljišnih objekata za cilj dejstva većim jedinicama nije poželjno«. U suštini taj autor je samo izneo svoje tumačenje zvaničnih postavki u pogledu određivanja cilja u odnosu na zemljišne objekte kada se radi o obostranim atomskim mogućnostima i ukazao na neke probleme iz te oblasti. Međutim, ovaj drugi članak »Prvi princip rata«, čiji prikaz donosimo u ovom broju, postavlja ovaj problem kategoričnije i ukazuje na potrebu izmene nekih zvaničnih postavki.

Njegov autor prihvata gledište da osnovni principi rata ne prestaju da važe uprkos velikog napretka u razvoju ratnih sredstava, uključujući i atomsko oružje,

¹⁾ The first principle of war, by Lieutenant Colonel Emil V. B. Edmond, *Military Review*, SAD, februar 1961.

ali ističe da nova oružja nameću potrebu izmene u načinu primene tih principa na bojištu. Princip cilja ostaje, po njegovom mišljenju, i u atomskim uslovima prvi princip rata, jer će se i tada ostali principi primenljivati radi postizanja ratnog cilja. Međutim, što se tiče same primene principa cilja u taktičkim okvirima, autor ovog članka smatra da u atomskim uslovima neke postavke postojeće zvanične doktrine ne odgovaraju i da ih treba odbaciti.

U vezi sa definicijom iz Priručnika 100-5 Ratne službe američke KoV: »Svaka vojna operacija mora biti usmerena ka odlučujućem, ostvarljivom cilju. Uništenje neprijateljevih oružanih snaga i njegove volje za borbu je konačan cilj rata«, autor ističe da upotreba atomskog oružja sasvim odgovara navedenoj postavci jer njegovo dejstvo umnogome doprinosi uništenju neprijatelja. Isto tako ni u atomskim uslovima ne prestaje da važi postavka da »cilj svake pojedine operacije mora doprinositi postizanju konačnog cilja«.

Autor, međutim, obraća pažnju na sledeća objašnjenja u navedenom Priručniku:

»Svaki uzastopni (posredni) cilj mora biti takav da se njegovim ostvarenjem najneposrednije, najbrže i najekonomičnije doprinosi postizanju cilja operacije. On mora da omogućava upotrebu raspoloživih sredstava do maksimuma. Njegov se izbor mora zasnivati na razmatranju raspoloživih sredstava, neprijatelja i zemljišta. Uzastopni ciljevi svake operacije moraju doprinositi postizanju glavnog cilja.«

U napomenama autor daje još i sledeće citate iz navedenog Priručnika: »Cilj može biti zemljišni objekat, rejon ili neprijateljske snage« (tačka 204a), i »Držanje kritičnih zemljišnih objekata je važno jedino ukoliko se time stečeno preimущество koristi za uništenje neprijateljskih snaga (tačka 202b).«

Na tim postavkama zasniva se dodeljivanje kritičnih zemljišnih objekata jedinicama za ciljeve njihovog dejstva, jer se smatra da će zauzimanje i držanje tih objekata doprineti postizanju konačnog cilja — uništenju neprijateljskih snaga i njegove volje za borbu. Pa i samom američkom doktrinom, ističe autor, još uvek se za taktičke jedinice predviđaju napadi sa ciljem zauzimanja dominantnog zemljišta, mostova, komunikacijskih centara i sličnih kritičnih zemljišnih objekata. Je-

dinice se takođe obučavaju za odbranu takvih objekata, a atomska oružja se predviđaju za »podršku napada na zemljišne objekte ili odbranu kritičnih zemljišnih objekata«.

Autor smatra da su pri upotrebi taktičkih atomskih oružja takve postavke neodržive i da se taktičkim jedinicama ne mogu postavljati nikakvi drugi ciljevi osim potpunog uništenja neprijateljskih snaga. Obrazlažući ovakvo gledište autor postavlja pitanje da li je logično pretpostaviti da protivnik ne bi iskoristio svoje atomske mogućnosti za dejstvo po izgubljenom zemljišnom objektu ako taj objekat ima odlučujući značaj za ishod operacije. Odnosno, šta bi se desilo ako bi jedna strana uspjela da zauzme neki važan zemljišni objekat? Suprotna strana bi, po mišljenju autora, ako joj je taj objekat presudno značajan, upotrebila atomsko oružje i uništila snage koje su ga zauzele ili pak neutralisala prednosti koje prističu iz držanja dotičnog zemljišta. Da li je, dakle, logično da se kao cilj operacije postavi zauzimanje kritičnog zemljišnog objekta, ako time stečeno preimущество može odmah da bude zbrisano atomskim oružjem protivnika — postavlja pitanje autor.

Na primer, u zoni napada pešadijske divizije postoji uzvišenje koje dominira na bojištu. Jedna BG (borbena grupa) dobila je zadatak da ga zauzme i u tome je uspjela. Ako gubitak tog zemljišta dovodi protivnika u kritičnu situaciju, on može izvršiti atomski udar po tom rejonu i onda je opet sve kao u početku, osim što je uništena jedna BG. Po mišljenju autora, bilo bi bolje prizemnom atomskom eksplozijom neutralisati taj zemljišni objekat, a borbenoj grupi postaviti da uništi neprijateljske snage u dodeljenoj zoni dejstva.

Il, na primer, polazeći od procene da zauzimanje nekog važnog mosta ima odlučujući značaj po ishod operacije, jedna jedinica, na bazi dosadašnje američke doktrine, dobije zadatak da ga zauzme u neoštećenom stanju. No, opet se može očekivati da će protivnik po gubitku mosta uništiti odgovarajućim atomskim projektilom i most i jedinicu koja ga je zauzela. Sa istog aspekta autor razmatra i zauzimanje nekog važnog komunikacijskog centra.

Po njegovom mišljenju ovi, iako krajnje uprošćeni primeri, dovoljno pokazuju šta će se dogoditi u uslovima obostranih atomskih mogućnosti ako se i dalje za

ciljeve dejstva jedinica bude postavljalo zauzimanje ili držanje zemljišnih objekata. Jer ne može se ni od protivnika očekivati da će za takve ciljeve trošiti snage da bi uspostavio narušenu ravnotežu, ako već ima na raspolaganju atomsko oružje.

Ovde je bitno koliko je značajan neki zemljišni objekat za ishod operacije. Ako on nije naročito važan, onda i ne dolazi u obzir za cilj dejstva, ali ako jeste onda se ni od protivnika koji poseduje atomsko oružje ne može očekivati da nam dozvoli sticanje preimućstva držanjem tog objekta, ističe autor.

Razvoj naoružanja i opreme ima tendenciju da eliminiše neka preimućstva koja obezbeđuje držanje važnih zemljišnih objekata. Naime, smatra se da je nadvišavajuće zemljište važno zbog toga što omogućava dobro osmatranje i vatreno dejstvo. Međutim, postavlja se pitanje koliko su ti činioци važni u uslovima postojanja brojnih lansirnih sredstava za atomske projekte, sa širokim rasponom razorne moći ovih oružja, odnosno kad se raspolaže radarom, televizorima i drugim sredstvima za osmatranje bojišta. Ili kakav je značaj nekog mosta kad postoje vozila koja su, pored kretanja na zemljištu, sposobna i za savlađivanje vodenih prepreka bez upotrebe mostova i skela? Ili kako gledati na puteve i železničke čvorove s obzirom na neprekidni razvoj helikoptera, aviona za vertikalno poletanje i sletanje, prilagođenih kratkim poletno-sletnim stazama, zatim aviona za transport trupa i materijala itd.

Očigledno je, prema tome, da je u atomskim uslovima neodrživo određivati zemljišne objekte za krajnje ciljeve dejstva jedinica. Tu se, po mišljenju autora, treba držati definicije principa cilja. Kao što »uništenje neprijateljskih oružanih snaga i njegove volje za borbu« pred-

stavlja konačni cilj rata, isto tako »cilj dejstva svake borbene jedinice, bez obzira na njenu veličinu, treba da bude uništenje svih neprijateljskih snaga u zoni njenog dejstva. Umesto da vodi operaciju da bi zauzela ono što bi se moglo smatrati kritičnim zemljištem, jedinica mora pronaći i uništiti neprijatelja. Operacija se mora planirati i izvoditi sa ovim ciljem, a zemljišni objekti se samo podređuju planu operacije«.

U tom smislu borbena grupa bi od komandanta divizije dobijala zadatak da uništi sve neprijateljske snage u dodeljenoj zoni dejstva, a ne da zauzme neki određeni zemljišni objekat. To važi za sve jedinice — BG, čete, vodove. Jedinica bi usmeravala svoje napore na maksimalno uništenje neprijatelja, pri čemu bi koristila sve pogodnosti koje nudi zemljište, mada ono ostaje elemenat sekundarnog značaja.

Prilikom ocenjivanja faktora za uspeh operacije, umesto razmišljanja o zauzimanju ili odbrani zemljišta, mora se misliti o tome koliko je neprijateljskih snaga potrebno uništiti. »Uništenje neprijateljskih snaga (ili njegove volje za borbu) mora se prihvatiti kao jedino pravilan taktički cilj za borbenu jedinicu, bez obzira na njenu veličinu. Jedinice se moraju obučavati da pronađu i unište neprijatelja. U borbenoj zapovesti svih taktičkih jedinica mora da stoji — krenuti, uništiti neprijatelja, a sebe sačuvati«.

Dejstva na kopnu u atomskim uslovima, ističe na kraju autor, mogu se uporediti sa pomorskim i vazдушnim operacijama. Zemljište, bilo ono kritično ili ne, mora se uzimati kao faktor sekundarnog značaja, slično vazдушnom prostoru i vodi u vazдушnim i pomorskim operacijama.

NEKI STAVOVI INOSTRANIH ARMIIJA O PRIMENI MERA KOJE UBRZAVAJU ORGANIZOVANJE I USPOSTAVLJANJE VEZA¹⁾

Ako se posmatraju stavovi inostranih armija o primeni mera koje ubrzavaju organizovanje i uspostavljanje veza i prouče njihova rešenja, dolazi se, uglavnom, do ovih zaključaka:

Stavovi armija zemalja — članica Atlantskog pakta su u pogledu primene mera za ubrzanje organizovanja i uspostavljanja veza određeni i detaljno razrađeni. Tako je, na primer, u britanskoj armiji kroz posebne ustaljene postupke (*Routines*) predviđen »veliki deo veza« za svaku jedinicu koji odgovara njenoj organizaciji i normalnoj ulozi njenih raznih delova. Ovaj se deo veza ne naređuje posebno za svaku konkretnu situaciju, već se podrazumeva i automatski ostvaruje. Naređuju se samo konkretne, posebne mere veza i druga odstupanja od redovne prakse. Na ovaj se način mnogo skraćuje vreme neophodno za pripremu i što je još važnije, kroz pomenute ustaljene postupke, sve jedinice znaju, uvek i bez posebnih naređenja, kakve veze normalno treba primenljivati radi zadovoljavanja osnovnih potreba u svim borbеним situacijama.

Dok borbene zapovesti i naređenja sadrže, pored ostalih odredbi, i taktičke osnove za organizovanje veza u konkretnim uslovima predstojećih dejstava, dotle trajna i naređenja o ustaljenim postupcima sadrže permanentne i polupermanentne odredbe o postupcima prilikom korišćenja i rada veza. Sva ova naređenja izdaje komanda jedinice.

Uputstva za vezu, na osnovu pomenutih dokumenata komande, izdaje NJV za jedinicu veze koja će realizovati veze i za NJV potčinjenih komandi. Njima se regulišu konkretne mere veza za predstojeću situaciju. Komanda jedinice veze izdaje zapovesti za vezu u kojima, bazirajući na ustaljenim postupcima i uputstvu za vezu dobijenom od NJV, regulišu samo one mere koje za konkretan slučaj odstupaju od ustaljene prakse u radu veza. S obzirom da je veliki deo veza armije

utvrđen ustaljenim obrascima i postupcima, on se ostvaruje bez detaljnih naređenja. Ovaj deo je određen na osnovu redovnih zadataka odgovarajućih jedinica, njihove organizacije i normalne uloge, tj. bez obzira na borbenu situaciju u koju mogu da dođu. Tehničko uputstvo NJV i podsetnik NJV predstavljaju polupermanentne dokumente NJV tehničkog karaktera i nisu vezani za posebnu operaciju, već regulišu razna tehnička pitanja veze za duži vremenski period.

Na taj način je obezbeđeno da se sve što je moguće, a što je po sadržaju manjeviše ustaljeno (osnovne veze u svim jedinicama, razni ustaljeni postupci, podaci organizacijsko-tehničke prirode, podaci maskiranja saobraćaja i ostali tačno ustaljeni postupci), unapred fiksira, predvidi i ne obrađuje u konkretnim priprema za predstojeća dejstva, već se automatski primenjuje. U okviru priprema za predstojeća dejstva predviđa se samo neophodni minimum organizacije i postupaka. Ovakvi metodi mnogo doprinose skraćivanju neophodnog vremena za pripremu (organizovanje i uspostavljanje) veza u svakoj borbenoj situaciji. U toku dejstava mogu nastupiti samo povremene manje dopune koje budu nametnuli izmenjeni uslovi, dok najveći deo osnovnih potreba ostaje nepromenjen.

Ovakva praksa dopušta zaključak da jedinice, u slučaju da ma iz kojih razloga ne dobiju podatke o konkretnim vezama za dati slučaj, ipak mogu, koristeći odredbe i podatke ustaljenih postupaka, obezbediti osnovne veze između pretpostavljenog i organski potčinjenih.

Praksa američke armije ide najdalje u smislu nastojanja da se oskudno vreme priprema — organizovanja i uspostavljanja veza što ekonomičnije iskoristi. Opštevojna (borbena) zapovest predviđa sve taktičke osnove za organizovanje i uspostavljanje veza u predstojećoj situaciji i određuje koje će ustaljeno uputstvo za rad veze biti na snazi. Dodatak o vezi, koji se izdaje uz borbenu zapovest, predstavlja razradu podataka o vezi u borbenoj zapovesti i konkretno obrađuje samo ono što je specifično za predstojeće dejstvo, a nije obuhvaćeno u ustaljenoj organizaciji veze i postupcima za njeno uspostavljanje i održavanje za dotičnu ko-

¹⁾ Prilikom izrade ovog prikaza korišćeni su podaci iz raznih inostranih časopisa i knjiga u želji da se čitaocima »Vojnog dela« pruži izvesna informacija kako se pojedina konkretna pitanja iz ove službe rešavaju u drugim armijama. — Prim. prik. V. Mat.

mandu. Dodatak veze obuhvata i zadatke jedinice veze koja će realizovati vezu i to samo ukoliko ima odstupanja od ustaljene organizacije veze dotične jedinice veze.

Realizacija veza se sprovodi kroz naređenja jedinice veze, koja se izdaju mahom usmeno i predviđaju samo ono što ustaljeni postupak organizovanja veze odgovarajuće jedinice nije predvideo.

Uputstvo o ustaljenom postupku u radu veze je dokumenat periodične vrednosti koji predviđa utvrđen broj i sastav kanala svih vrsta veze za odgovarajući komandni stepen i jednoobrazne, ustaljene postupke za njihovo uspostavljanje, posluživanje i održavanje. Ako se drugačije ne naredi, ustaljeni postupak organizovanja veze se za odgovarajući stepen uvek primenjuje. U stvari, ustaljeni postupak organizovanja veze obezbeđuje osnovne potrebne veze i sadrži sve postupke koji su se mogli unapred pripremiti i propisati. Neprekidnost radio, kurirskih i dela signalnih veza se obezbeđuje nezavisno i od promena u rasporedu KM. Da bi se to u potpunosti obezbedilo i kod kurirskih veza, primenjuje se metod međusobne razmene kurira između pretpostavljenog i potčinjenog svaki put kad neko od njih promeni mesto. Kurira prvi upućuje onaj ko je promenio mesto i to iz rejona novog KM. Prema svakoj potčinjenoj jedinici uspostavlja se odgovarajući broj kanala veze saglasno njenoj organizaciji i načelnoj nameni. »Težište« veza se ne izražava prema borbenom težištu. Promenljivim dokumentima (dodatkom o vezi uz borbenu zapovest) predviđaju se specifičnosti određene situacije.

Ustaljeni postupak organizovanja veze nije jednom zauvek dat dokumenat. Njena periodično izrađuje NJV (i komandant jedinice veze) na osnovu ustaljenog postupka organizovanja veze opštevojnog komandanta, materijalnih sredstava i iskustava s kojima jedinice raspolažu, uslova u kojima one dejuju, tipa dejstava itd. Dakle, on predstavlja konkretno uputstvo koje važi za duže vreme, pomoću koga se unapred pariraju eventualne krize borbenih momenata (nemogućnost izdavanja konkretnih naređenja usled kratkoće pripreme, neizbežnost momentalnog stupanja u dejstvo i sl.).

Za obezbeđenje dodele frekvencija, tajnih naziva, pokrivki, šifri itd. ustanovljeno je (važi i periodično) uputstvo za rad veza. Pored njega, sa dužim rokom

trajanja, može da postoji i ustaljeno uputstvo za vezu.

Izbor mera koje ubrzavaju organizovanje i uspostavljanje veza u francuskoj armiji takođe je karakterističan. Dosledno se ide linijom predviđanja i pripremanja unapred svega onoga što je moguće, kako bi se u datom momentu, u oskudici vremena za pripremu dejstava, što manje moralo da predviđa i razrađuje u pogledu organizovanja i uspostavljanja veza koje bi imale da odgovore taktičkim karakteristikama očekivanih borbenih dejstava. Ceo se postupak u pripremi najbolje ilustruje kroz naređenja i dokumente koji se sačinjavaju i izdaju da bi se po njima dejsvovalo u konkretnim situacijama.

Svaki komandni stepen ima sledeće dokumente permanentnog trajanja na koja »momentalna taktička situacija ne utiče«: opšte uputstvo za vezu; osnovno naređenje za vezu; tehničko uputstvo i dokumenti (u stvari tačke borbene zapovesti) kroz koje se ostvaruje »prilagođavanje sistema veze momentalnoj taktičkoj situaciji« kao, na primer: »taktička veza i veza sredstvima veze«; »veze prema prilogu za pozadinu«; dopunsko naređenje za vezu; i izvršno naređenje.

Opšte uputstvo za vezu je polupermanentno i sadrži odredbe o korišćenju veza na KM, o raznim merama zaštite i prikrivanja saobraćaja, o podeli radio-frekvencija svih vrsta, o tajnim nazivima i prioritetu u tt vezama, o načinu uspostavljanja (načelima) veza između rodova vojske i o kartografskim znacima. Ono se koristi na duži period, a zamenjuje se delimično i povremeno.

Osnovno naređenje za vezu (na svakom komandnom stepenu) predviđa detaljno organizovanje svih vrsta veza koje se primenjuje u celini ili delimično za svaku konkretnu situaciju, zavisno od toga u kom joj stepenu odgovara. Dopune su načelno minimalne, a ostvaruju se kroz dokumente za »prilagođavanje sistema veze momentalnoj taktičkoj situaciji«. Ovo osnovno naređenje za vezu obuhvata: sadržaj i raspodelu, mere za pokrivku i tajnost, radio-karakteristike i osnovni sastav radio-mreža sa rezervnim učesnicima i rezervnim kanalima, tt karakteristike i šeme žičnih i radio-relejnih veza, pregled kretanja i šemu organizacije redovnih kurira, utvrđene signale, veze golubovima, ugovorene signale za manevar u radio-vezama, za regulisanje veza sadejstva i tačno vreme. Ovaj dokumenat

je karakterističan po tome što nije kruto fiksiran da bi šablonizirao veze, već se svakih 8 dana (ali ne u periodu priprema za određena dejstva) upotpunjava u smislu materijalnih i ljudskih promena, tipa operacija koje se očekuju itd. U njemu je karakteristično i to da se radio, kurirske i signalne veze (dakle, sve osim žičnih i radio-relejnih) daju tako da se mogu ostvariti i kad su pripreme bile vrlo kratke, uz minimalne izmene i bez poznavanja rasporeda KM potčinjenih. Broj kanala veza je raspodeljen na osnovu organizacijsko-formacijske strukture jedinice i normalne namene njenih delova. Dakle, dopunskim naređenjem se ne predviđaju novi kanali prema jedinici na terenu, već samo mogućnost uključivanja u sopstveni sistem veza jedinica ojačanja ili podrške. Broj kanala prema svim neposredno potčinjenim predviđen je ravnomerno.

Tehničko uputstvo reguliše stručna pitanja polupermanentne važnosti.

Sadržaj dokumenata za »prilagođavanje sistema veze momentalnoj taktičkoj situaciji« je, uglavnom, sledeći: U borbenoj zapovedi se reguliše raspored elemenata komandovanja i njihovo pomećanje, ojačavanje jedinicama veze, ograničenje u primeni pojedinih vrsta veza i sl. U dopunskom naređenju za veze, koje ima formu priloga borbenoj zapovedi, reguliše se eventualna odstupanja od osnovnog naređenja za veze koja su nametnuta specifičnostima momentalne taktičke situacije i odlukom komandanta jedinice. Počev od podele komande i rasporeda KM svih neposredno potčinjenih, na osnovu čega se predviđaju žičane i radio-relejne veze, pa do minimalnih dopuna osnovnih radio, kurirskih i signalnih veza, ovo naređenje ima karakter dopune i prilagođavanja raznih pitanja koja se nisu mogla u svemu precizirati osnovnim naređenjem (veze sa susedi, eventualni novi CV i sl.).

I, na kraju, izvršno naređenje (pismeno ili usmeno). Ono reguliše detalje po pitanju izgradnje sistema veze ili njegove dopune i konkretno precizira jedinicu (odeljenje), sredstva, mesto i rok izvršenja zadatka. Zbog hitnosti ovo se naređenje može izdati i neposredno izvršiocu (na primer jednom odeljenju), s tim da se njegov pretpostavljeni obavesti zbog obezbeđenja snabdevanja i ostalog. Za razliku od gledanja u američkoj armiji,

ono se zasniva na ustaljenim postupcima i načelnoj i detaljnoj podeli zadataka.

I ostale armije manjih zapadnih zemalja imaju slične poglede na tretiranje probleme. Tako, na primer, pravila belgijske armije su u ovom pogledu veoma slična francuskim. Italijanska pravila su slična američkim, s tim što zadržavaju neke karakteristike na liniji tradicije starih italijanskih pravila.

Armije istočnoevropskih zemalja — članica Varšavskog pakta kroz svoja pravila i doktrinarne postavke predviđaju razne mere koje uprošćavaju i ubrzavaju rad štaba u celini, pa i rad organa veze, obrazlažući ove postavke znatno skraćanim vremenom za pripremu borbenih dejstava ili pokreta. U njima se naročito insistira na rešavanju svih rodovskih pitanja pripreme po horizontalnoj liniji svako štaba, pri čemu se izbegavaju rodovske »vertikale«, što praktično znači da postoji manja »rodovska« zavisnost od pretpostavljenog, a samim tim je ubrzan i rad štaba. Sva dokumentacija, pa i ona veze, izrađuje se pretežno grafički sa minimalnim tekstom i to prema ustaljenim formama, ali koje ipak ne šabloniziraju rešenja. Primeni tehnike (elektronike i automatizacije) u radu štaba — tamo gde je to moguće — poklanja se puna pažnja.

Iz iznetih gledišta inostranih armija može se zaključiti da se u svima (sa izvesnim razlikama nebitne prirode) prihvatilo načelo da se što je moguće više poslova na organizovanju veza unapred pripremi i fiksira, kako bi se poslovi za vreme pripremnog perioda za predstojeća dejstva sveli samo na brzo prilagođavanje onog što je ustaljeno zahtevima taktičkog momenta, i tako obezbedila puna i adekvatna organizacija veza i u situacijama izrazite oskudice u vremenu za pripreme.

Pored toga, ovako prihvaćeno načelo ustaljenog i dopunskog tako je primenjeno u većem delu inostranih armija da sve ustaljene odredbe obezbeđuju osnovne veze i u stanju su da ih u nekim vrstama veza momentalno ostvare i kad bi pripremini period za predstojeća borbeno dejstva praktično izostao.

Ova i druge iznete mere za ubrzavanje organizovanja i uspostavljanja veza održavaju specifične uslove i gledanja svake od pomenutih armija pa ih samo tako treba i shvatiti.

NOVE KNJIGE

SUTJESKA V, knjiga peta Zbornika radova učesnika bitke na Sutjesci, izlazi kao XXXV knjiga biblioteke »Iz ratne prošlosti naših naroda« VIZ-a JNA »Vojno delo«, Beograd, 1961; ima 696 stranica, 20 likovnih priloga, više vinjeta, registre naziva mesta i geografsko-topografskih objekata, naših i neprijateljskih jedinica, preglede sadržaja, preglede dokumentarnih fotografija — sve od I do V knjige. Bibliografija o bici na Sutjesci, a što je objavljeno na srpskohrvatskom, slovenačkom i makedonskom jeziku do septembra 1958. godine. Povez platneni, cena 900 dinara.

Sutjeska V sadrži borbena dejstva manjih jedinica, četa, vodova i grupa. Pored tih napisa, nalazi se velik broj sećanja pojedinih rukovodilaca, boraca, bolesnika, ranjenika, književnika i drugih, koji iznose ono što su doživeli, videli i osetili. Ovi prilozi impresivno i vrlo uzbudljivo deluju po svojoj autentičnosti i ubedljivosti viđenog i doživljenog.

Sanitetski pukovnik dr Đorđe Dragić, **SANITETSKA SLUŽBA U PARTIZANSKIM USLOVIMA RATOVANJA**, II dopunjeno izdanje »Vojne biblioteke — naši pisci« VIZ-a JNA »Vojno delo«, Beograd 1961, 307 strana sa 9 skica i 57 fotografija, cena 550 dinara.

Sanitetsko iskustvo iz našeg NOR-a je značajan faktor naše odbrambene moći. Da bi i ubuduće odigralo takvu ulogu neophodno je da ga usvoje ne samo naši sanitetski radnici i vojne starešine već i ceo narod. Ova iskustva jasno pokazuju koliko bi bila korisna u eventualnom budućem ratu, a naročito ona koja se odnose na izgradnju i korišćenje konspira-

tivnih bolnica, podzemnih skloništa, korišćenje raznih improvizacija i sl.

I ako knjiga ne daje sva rešenja problema sanitetske službe u budućem ratu, ona je izazvala veliko interesovanje tako da je i od II izdanja rasprodato preko 1500 primeraka pre izlaska iz štampe, jer pruža orijentaciju u pogledu organizacije rada u određenim uslovima, a obrađuje sledeće probleme: sanitetsko obezbeđenje partizanskih jedinica, higijensko-epidemiološko obezbeđenje u partizanskim uslovima i sanitetsko snabdevanje.

Potpukovnik ing. Sava Belić, **EKS-PLOATACIJA KOMUNIKACIJA**, izdanje »Biblioteke vojnih udžbenika i priručnika« VIZ-a JNA »Vojno delo«, Beograd 1961. godine. Knjiga ima 244 strane, cena 500 dinara.

Ovaj udžbenik na jasan i pregledan način tretira pitanja eksploatacije suvozemnih komunikacija (puteva i železnica) i vodenih i vazdušnih puteva u savremenom ratu. Težište udžbenika je na eksploataciji puteva, a eksploatacija železnica je data u znatno kraćem obimu jer u njoj vojni saobraćajni organi imaju uglavnom organizaciono-plansku ulogu. Vodeni i vazdušni putevi obrađeni su u takvom obimu koji omogućava da se steknu samo najosnovnija znanja iz njihovog ustrojenja i organizacije.

Udžbenik je namenjen svim starešinama JNA koji u vršenju funkcionalnih dužnosti rešavaju pitanja izgradnje, rekonstrukcije, održavanja, opravki i eksploatacije raznovrsnih komunikacija i objekata na njima, a u prvom redu starešinama saobraćajne službe.

ČASOPISI

VOJNI GLASNIK

br. 5/1961.

Potpukovnik Milutin Lutovac: *Obrana oklopnih jedinica na ravnom i otkrivenom zemljištu*

U članku se najpre govori o zadatku oklopne jedinice, o organizaciji odbrane, o borbenom poretku, osnovnim merama borbenog obezbeđenja, kao i o izvođenju same odbrane, komandovanju, vezi, pozadinskoj službi itd.

Potpukovnik Dragomir Stamenković: *Veza sadejstva između artiljerije i pešadije*

Članak ukazuje na važnost veze pri sadejstvu artiljerije i pešadije u savremenim uslovima i razmatra taktičke osnove ovakve veze.

Pukovnik Nikola Milatović: *Inženjersko uređenje prelaza pri forsiranju reka*

Pošto je u početku članka istakao povećan značaj reka u savremenim uslovima, pisac prelazi na razmatranje sledećih pitanja: moto desantno mesto prelaza; skelsko mesto prelaza; uređenje pukovskog odseka prelaza; uređenje odseka prelaza divizije; forsiranje iz neposrednog dodira; forsiranje iz pokreta.

Pukovnik Jovan Marinković: *Kondicioniranje cevi artiljerijskih oruđa*

U članku se razmatra pojava da pri artiljerijskom gađanju prvih nekoliko metaka znatno odstupaju od tabličnih podataka koja izaziva potrebu tzv. »kondicioniranja oruđa«, tj. dovođenja cevi u takvo stanje u kome ono daje ujednačene rezultate. Zatim se, na osnovu rezultata dobijenih opitnim gađanjem, tretira uticaj ove pojave na korekturu i grupno gađanje.

Pored ovih, *Vojni glasnik* donosi i sledeće članke:

Potpukovnik Dragoslav Petrović: *O četnoj vatrenoj grupi*

Potpukovnik Milomir Stamenković: *O metodama rada rukovodioca debatne grupe*

Potpukovnik Miloš Cvetojević: *Trijaža ozračenog i kontaminiranog ljudstva*

Major Obren Čirić: *Neke osobine minobacača 120 mm*

Poručnik Svetislav Petković: *Navođenje nišanskih radara pomoću planšete u bateriji SPAA*

Major Savo Indić: *Provera nišanskih linija kod topova SPAA*

Kapetan Dragan Suzić: *Povodom članka »Balistik za određivanje elevacionog umesto tabličnog ugla«*

Milislav Nikić: *I smelost i veština*

Velimir Jušković: *Sastanak komunista Mojkovca pred ustanak*

U časopisu su dati prikazi raznih članaka, taktičko-tehničke i druge novosti iz inostranih armija.

VOJNI GLASNIK

br. 6/1961.

Potpukovnik Stevo Vujnović: *Prednji odred u napadnim dejstvima*

Članak obrađuje interesantnu materiju o kojoj do sada nije pisano i kao takav može da pokrene diskusiju o ovom važnom pitanju borbenih dejstava oklopnih jedinica. Dodirujući najpre pitanje jačine, sastava i zadataka prednjeg odreda, pisac prelazi na pitanja organizacije, pripreme i dovođenja prednjeg odreda na njegovo mesto kroz dubinu neprijateljske odbrane, na izvršenje njegovog osnovnog zadatka, materijalno obezbeđenje i sanitet-sko zbrinjavanje.

Potpukovnik Miljenko Sršen: *O nekim postupcima pri upravljanju vatrom srednje PAA*

U članku se razmatraju najvažniji taktičko-tehnički postupci pri upravljanju vatrom srednje protivavionske artiljerije pri slabijoj materijalnoj bazi i iznose iskustva autora u pogledu postupka pri proceni i izboru cilja, koncentraciji vatre, otvaranju, podeli i prenosu vatre — bazirana na načelnim pravilskim postavkama.

Major Aleksandar Sekulić i kap. I kl. Stipe Lošić: *Obuka u opsluživanju pokretnog žičnog centra veza*

Autori ukazuju na teškoće koje proističu iz nepostojanja odredaba u uputstvima — pravilima koje treba da preciziraju rad svakog poslužioca na pokretnom žičnom centru veze. Oni daju konkretne predloge kako ovu prazninu u uputstvima treba rešiti.

Pukovnik Milan Kirić: *Inženjerski radovi u četnom odbrambenom rejonu*

Pisac ukazuje na to da u zadacima koji se rešavaju u okviru pukova i divizija postoji mogućnost da se, sem grup-

nog sistema utvrđivanja, primeni i ro-
vovski sistem i da njemu treba težiti.

Pored ovih, *Vojni glasnik* donosi i
sledeće članke:

Potpukovnik Severin Nemec: *Uticaj
meteoroloških uslova na dejstva atomskog
oružja*

Pukovnik Ilija Rašeta: *Rukovođenje i
evidencija obuke u pešadijskom puku
(neka zapažanja)*

Kapetan Mujo Kafedžić: *Neki faktori
koji utiču na uspeh obuke u bateriji*

Kapetan Slobodan Slavković: *Vežba
baterije na skraćenim odstojanjima*

Vodnik Milan Jovović: *O gađanju ci-
ljeva u vazduhu mitraljezom (jedan na-
čin)*

Kapetan I klase Života Nikolić: *Odre-
đivanje azimuta pravca oruđa*

Nikica Janković: *Dejstva artiljerije
2. korpusa 1944.*

Savo Pužić: *Borbe u decembru 1941.
u selu Bastasi*

Milka Batez-Jakić: *Na mesto očeva i
braće*

U časopisu su dati i prikazi raznih
članaka, taktičko-tehničke i druge novosti
iz inostranih armija.

VAZDUHOPLOVNI GLASNIK

br. 3/1961.

General-pukovnik Zdenko Ulepić: *Po-
vodom godišnjice našeg vazduhoplovstva*

General-potpukovnik Viktor Bubanj: *Borba protiv udesa*

General-potpukovnik Branko Obrado-
vić: *Protivavionske rakete (PAR) u siste-
mu teritorijalne odbrane*

Pukovnik Albin Starc: *Razmatranje o
borbenim porecima LA*

Pukovnik Mirko Vales: *Poletanje i
zbor lovačko-bombarderskog puka pri
rastresitom rasporedu na aerodromu*

Pukovnik Hivzo Malohodžić: *Neki pro-
blemi sistema VOJIN pri upravi vatrom
PAA*

Ing. Branislav Jovanović: *Uticaj zau-
stavne temperature na hlađenje avionskih
motora*

Pukovnik Miloš Kovačević: *Neki pro-
blemi avijacijske podrške jedinica KoV*

Potpukovnik Milan Jovanović: *Pravni
položaj vojnog vazduhoplovstva u stranoj
državi*

D. F.: *Iz stvaranja našeg ratnog vaz-
duhoplovstva*

Časopis donosi i rubrike »Razgovori
sa čitaocima«, »Iz stranih RV«, »Vesti i
novosti«, kao i bibliografiju.

MORNARIČKI GLASNIK

Br. 2/1961.

Kapetan korvete Tihomir Vilović: *O
proceni situacije — jednoj od osnovnih
funkcija rada štaba u pripremi odluke*

Kapetan bojnog broda Ante Jeričević:
*Neka razmatranja o nekontaktnim mina-
ma*

Rez. kapetan korvete Anton Botrić:
Klasifikacija brodova

Kapetan bojnog broda u p. Anton Si-
mović: *Hidrosistem Dunav—Tisa—Dunav*

Prof. Marko Škomrlj: *Od dalmatinskog
krša do afričkog pijeska*

Značajni događaji iz borbe 1941—1945.

Pored članaka, *Mornarički glasnik* u
ovom broju donosi i rubriku »Odzivi čit-
alaca«, »Iz pomorske literature«, »Iz
nauke i tehnike«, »Vijesti i novosti« i
»Bibliografiju«.

MORNARIČKI GLASNIK

Br. 3/1961.

Kapetan korvete Blažo Mićunović: *O
nekim pitanjima organizacije obuke na
ratnim brodovima*

Kapetan bojnog broda Ante Jeričević:
*Neka razmatranja o nekontaktnim mi-
nama*

Mornaričko-tehnički kapetan Ismet
Imamović: *Razvitak i problemi pogonskog
uređaja podmornica*

Kapetan fregate Stjepan Vekarić: *Ne-
ka razmatranja o pomoćnim brodovima u
savremenim uslovima rata na moru*

Kapetan fregate Ivo Buljan: *Spasava-
nje ljudi na moru*

Rezervni pukovnik Bogdan Viski-
ć: *Biokovo — snažan bastion Narodnooslo-
bodilačke borbe*

Potpukovnik Zdenko Cvrlje: *Zbornici
dokumenata o narodnooslobodilačkom ra-
tu jugoslovenskih naroda — najautorita-
tivniji svjedoci naše revolucije.*

Važniji događaji iz NOB 1941—1945.

Pored članaka, *Mornarički glasnik* u
ovom broju donosi i rubriku »Odzivi čit-
alaca«, »Iz pomorske literature«, »Iz na-
uke i tehnike«, »Vijesti i novosti« i »Bi-
bliografiju«.

VOJNO - TEHNIČKI GLASNIK

br. 4/1961.

General-potpukovnik Milan Pavlović: *Materijalno obezbeđenje i zbrinjavanje oklopnih jedinica u savremenim uslovima*

Pukovnik Vladimir Barac: *O nekim aktuelnim problemima remonta*

Kapetan Božidar Medved: *Rad sa meraćima radioaktivnog zračenja RIK i RGM-1*

Major Miroslav Pedišić: *Razvoj artiljerijskih radara*

Ing. Gojko Okopdžija: *Novi motori sa unutrašnjim sagorevanjem na principu rotacionog klipa*

Poručnik ing. Milan Pavlović: *Proračun uticaja magnetskog polja električnih vodova na stalne vazdušne TT linije i sistemi zaštite tih linija*

Potpukovnik Milan Zdravić: *Identifikacija rezervnih delova*

Kapetan I klase Miodrag Stevanović: *Sijalica kao veštačka antena i indikator izlazne snage*

Ing. Dušan Stojišić: *O procesu eksplozije*

Kapetan I klase Slavomir Čukić: *Organizacija rada pri seči stabala motornim lančanim testerama*

Svečanost u Tehničkom školskom centru

Pored toga Glasnik donosi naučne i tehničke novosti i zanimljivosti iz inostranih i domaćih časopisa.

VOJNO - TEHNIČKI GLASNIK

br. 5/1961.

General-major Andrija Tus: *Organizacija tehničke službe nekih stranih armija za vreme drugog svetskog rata*

Major ing. Stojan Berilažić: *Primeri praktične primene radioaktivnih izotopa u industriji*

Ing. Miodrag Dragić: *Štetan uticaj goriva za motor na zdravlje čoveka*

Pukovnik u penziji ing. Boško Stanišavljević: *Klasična i jedna nova metoda za proračun pritiska u hidrauličnim kočnicama*

Poručnik ing. Milan Pavlović: *Jedno-vremeni rad dva ili više radiopredajnika preko jedne antene*

Major Mitar Bosotina: *O čuvanju i održavanju lične ABH zaštitne opreme*

Potpukovnik Esad Behlilović: *Samo-redukujući pravougli koordinatograf*

Potpukovnik Mićo Đurović: *Neka iskustva iz trasiranja i izgradnje stalnih vazdušnih linija sa rotacionim ukrštanjem*

Pored toga Glasnik donosi naučne i tehničke novosti i zanimljivosti iz inostranih i domaćih časopisa.

VOJNO - TEHNIČKI GLASNIK

br. 6/1961.

General-major Andrija Tus: *Organizacija tehničke službe u nekim stranim armijama*

Ing. Jernej Jelenić: *Sredstva za oplemenjivanje betona*

Major Jože Colarić: *Neka oštećenja i zastoji na 7,9 mm puškomitraljezu (mitraljezu) m 42. i m 53.*

Potpukovnik ing. Slavko Pukl i major ing. Bojan Vandot: *Primena »bejli« materijala za izradu mostovnih skela velikih raspona*

Kapetan I klase ing. Svetozar Jovičić: *Kvalitetne promene eksploatacionih mogućnosti prenosnih radio-uređaja sa kratkotalasnim područjem kao posledica poboljšanja njihovih performansi*

Kapetan I klase Anton Hila: *Elektro-uređaj razglasne stanice u PAA batériji 94 mm*

Kapetan I klase Franjo Šimac: *Uređaj za ispitivanje i podešavanje relea radiopredajnika BC-191*

Pukovnik Stanislav Podboj: *Još nešto o motornom ulju*

Pukovnik Jovan Marinković: *Potpajlivane barutnog punjenja*

Kapetan I klase Dragoljub Jovašević: *Neki od osnovnih elemenata reaktivnog pogona*

M.S.: *Dejstvo artiljerijskih zrna na cilju*

Ing. Milan Milutinović: *Izbor brusa i njegova trajnost*

Pored toga Glasnik donosi naučne i tehničke novosti i zanimljivosti iz domaćih časopisa.